

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

הופיע ויצא לאור

הספרים

של רבינו

הגר"ח קניבסקי שליט"א

כשמו כן הוא

בו לוקט סדר כתיבת ועריכת ספריו של רבינו שליט"א

בהם טרח ויגע בעשר אצבעותיו להגדיל תורה ולהאדירה ונתקבלו בס"ד בכלל ישראל

ניתן להשיג בחנויות הספרים ואצל משפחת גולדשטוף רח' יהודה הנשיא 52 בני ברק

פשוט על הפרשה

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך" (כה, ב)

המפרשים דקדקו מהו לשון והשיגך דמשמע שהוא בורח מהם והברכות ישיגוהו. ויש לומר דהתורה מבטיחה לנו שבלא השתדלות יבואו הברכות עליהם, והנה ידוע שיש פלוגתא בענין הבטחון אם הוא בהשתדלות או שא"צ כלל השתדלות דדעת החו"ה שצריכים להשתדל וכמשאחז"ל יכול ישב בטל כו' ת"ל בכל אשר תעשה, ודעת הרמב"ן ז"ל שמי שיש לו בטחון אמיתי א"צ כלל להשתדלות, ולדעת הרמב"ן ז"ל מתפרש בפשיטות לשון והשיגך לפי שא"צ השתדלות כשיהי' לו בטחון ולדעת החו"ה יתפרש שגם זהו בכלל הברכה שהבטיחה התורה שיבואו בלי השתדלות. שמעת. ושור"ר שהספורנו פי' כן לשון והשיגך שיבואו מאיליו בלא רדיפתו אליהם.

(טעמא דקרא)

"ואמרת אליו הגדתי לה' אלקיך וגו'" (כו, ג)

מפרש רש"י: "ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה".

המטרה המרכזית במצות הביכורים היא 'הכרת הטוב', להודות שכל הטוב הוא מה' יתברך. הגר"ח קניבסקי שליט"א בבואו לנחם את משפחת רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, סיפר, כי פעם אחת בא אליו רבי מיכל יהודה, וביקש לשאול ממנו ספר אחד, וכך סיפר: "אבי ז"ל היה יהודי ירא שמים, אך לא 'כלי קדש', כלומר - הוא לא שימש כרב או כראש ישיבה וכדומה.

"פעמים רבות כשהלכתי עמו ברחוב וביקש לאלפני מוסר, היה מצביע על אדם מסוים ואומר לי: 'אתה רואה, הנה הוא כמוני, אינו תלמיד חכם ולפרנסתו עובד בתור סנדלר, ואף על פי כן יש לו בן תלמיד חכם, וגם אתה, אף שאינן לך אבא תלמיד חכם, אבל אל תרתע, תלמד היטב, תתמיד ותשקיע, עד שתצמח ותהיה תלמיד חכם".

"והנה" - המשיך רבי מיכל יהודה זצ"ל את סיפורו באזני רבי חיים - "לאחרונה שמעתי שאותו בן, שעל 'חשבוננו' קיבלתי מוסר, ושהיה לי לדוגמא, חיבר ספר בשם "ברית איתן" ושמעתי שהוא נמצא ברשותך. ובכן, כהכרת הטוב למחבר ברצוני ללמוד בספר הזה ועל כן מבקש אני שתשאלוהו לי".

וסיפר רבי חיים שליט"א, שבשובו לביתו אחר ההלויה, התישב ולמד בספר זה, כי עלה בדעתו שגם הוא חייב הכרת הטוב לאדם שבזכותו, היה רבו, רבי מיכל יהודה זצ"ל, מתחזק בלימוד.

(בדידי הוי עובדא)

עלי שי"ח

"הספרים"

בימים האחרונים הופיע בחנויות הספרים ספרו רב הכמות והאיכות של ידידנו הגאון רבי גדליהו הוניבסקי שליט"א, שזוכה לשמש את רבינו בכל יום כבר שנים רבות. הספר שנקרא 'הספרים' - של רבינו הגר"ח שליט"א, הולך ומקיף באופן פרטני כל ספר מספריו שחיבר רבינו, החל מספרו הראשון שיח השדה ועד לספרו האחרון שיצא, כל ספר וספר מתי ואיך נכתב, ואיך היה הכתיבה בדיוק, כולל פירוט של ספרים נוספים כגון סדרת ספרי הירושלמי עם ביאור רבינו איך בדיוק נערך הביאור.

כמו כן בספר מובא מאות הוראות בנוגע לעריכת הספרים, ודקדוקו של רבינו בכל שלב ושלב משלבי הספר. כידוע את מיטב שנותיו השקיע רבינו בעמל ויגיעה נוראה ואת תמצית דמו הכניס בכתיבת עשרות ספרים שהתקבלו בכל תפוצות ישראל, כך למשל, כמעט שאין בית שאין בו את הדרך אמונה או אורחות יושר, ואין בית הכנסת שלא מצוי בו שונה הלכות או טעמא דקרא ודרך אמונה, ואין כאן המקום לשבח את ספרי רבינו.

נביא דוגמא מאלפת עד כמה הקפיד רבינו להיות מעורב בכל שלב. היה זה לפני כחמש עשרה שנה, אחרי הוצאת הספר שקל הקודש, פלוגי ביקש רשות מרבינו להכניס מודעה לעיתון 'יתד נאמן' שהופיע הספר החדש וניתן להשיגו וכו'. רבינו אמר שמסכים אבל מבקש לראות את נוסח המודעה. הנוסח הובא לפניו, והיה כתוב "הופיע ספרו של רבינו מרן הגר"ח...", רבינו נטל עד ומחק את התיבות "רבינו מרן", כשהוא מפטיר גם התואר שלא מחקתי הוא הרבה מידי... אחרי תקופה פגש רבינו את זה שסידר את המודעה ושאל אותו אם אכן פירסם את המודעה והלה ענה שכן וכמו הנוסח שתיקן בכתב יד, ורבינו היה מרוצה.

עוד מובא שם על דרכו של רבינו כפי שהתבטא פעם בעצמו: במכתבים שאני מקבל אני משיב מאוד בקיצור, ופעמים במילה או שתיים, אבל בספרים שחיברתי בס"ד אני מאריך יותר ומסביר הענין כל צרכו, ההסבר לזה הוא פשוט. כשיהודי כותב לי מכתב שאלות, הרי השואל מונח בהענין ואם כן די אם אשיב לו בקצרה כי הוא בודאי יבין את הכוונה, וחבל על הזמן להרחיב לו, אבל הספרים הרי מיועדים לכלל הציבור, וצריך לדאוג שגם אלו שלא מונחים כ"כ בנושא יבינו היטיב.

נברך את המחבר שיזכה להוציא עוד הרבה חיבורים לטובת הכלל ויזכה תמיד להגדיל תורה ולהאדיר ולהיות דבוק ולשמש את צדיקי הדור בשמחה וטוב לבב כל הימים.

"ארחות יושר"

בימים אלו ימי ההכנה לימים הנוראים רבים קובעים את סדר לימוד המוסר בספרו הנודע של רבינו "ארחות יושר", נביא כאן כמה ענינים מתוך הספר החדש "הספרים".

"ארחות יושר" לפי הצורך

אמר רבינו כי את ספרו "ארחות יושר" כתב לפי הענינים והצורך שהגיעו אליו. ולא פעם בקשו מרבינו שיכתוב עוד פרקים בספר "ארחות יושר", והשיב רבינו: "אני כותב מה שה' שם בלבי, אי אפשר סתם לכתוב". ובהזדמנות אחרת שח רבינו: "באמת העירו לי שיש נושאים שלא כתבתי עליהם, אבל הבעיה שהזמן קצר והמלאכה מרובה, כי אני רוצה להתקדם בספר [דרך חכמה], ויש גם בערך שמונים מכתבים ליום שצריך לענות עליהם, ולדעתי גם זה חשוב ומצוה לעודד ולחזק. ולכתוב "ארחות יושר", זה כמו לכתוב 'שטיקל תורה'".

חשיבות הוצאת ספר מוסר

שמעתי מהגאון ר' אליהו מן שליט"א שבזמנו סיפר לו רבינו שהוציא את הספר "ארחות יושר", כי מסופר על חבירו של השל"ה שרצו להושיבו בגן עדן ליד השל"ה, והשל"ה לא הסכים לכך וטען שאמנם חבירו ג"כ הוציא ספרים, אבל אני הוצאתי גם על מוסר.

חיבור ה"ארחות יושר" - בכמה ימים

שמעתי מאחד שרבינו אמר לו, שאת הספר "ארחות יושר" כתב בכמה ימים מפני שאינו נוגע להלכה, וכל יום כתב פרק אחד.

"בספרי "ארחות יושר" אין משלי כלום..."

אחד סיפר לרבינו שיש ישיבה שלומדים בה לפני השיעור כל יום עשר דקות בספר "ארחות יושר", והבחורים מאד נהנים, ואמר לו רבינו בענותנות: "דע לך כי בספרי "ארחות יושר" אין משלי כלום, אלא הכל מלוקט ממדרשי חז"ל". ופעם סיפר אחד לרבינו שכשיצא ה"ארחות יושר", אמר ת"ח אחד שלספר יש חן מיוחד, והרבה מאד לשבח את הספר, וסיפר זאת הלה לרבינו. אמר לו רבינו בענותנות: "אתה יודע מדוע הוא אמר זאת, משום שבספר זה אין שום דבר משלי אלא הכל מחז"ל" (רמש"ג).

מאמר "יין הטוב" שנדפס ב"ארחות יושר"

חתן רבינו הוציא לפני שנים רבות קונטרס "הבו לה' כבוד" על עניני תפילה, ושם יש מאמר ארוך שנקרא "יין הטוב", בו נקבצו כל עניני התפילה ממדרשי חז"ל מחכם א' שליט"א, עי"ש באריכות גדולה, וידוע שהוא מרבינו שליט"א שכתב לו כדי שידפיסו בספרו, ולאחר שנים רבות כשיצא ה"ארחות יושר" הדפיסו רבינו שם בשינויים מסוימים. ובשעתו כשנדפס הקונטרס שאלו לרבינו האם המאמר שם אכן יצא מתחת ידו, והשיב רבינו "במדרש איכה מסופר על חכמתם של ילדי ירושלים, ומובא שם מעשה בילד שהלך עם סיר מכוסה ושאלו אחד מה בפינים, והשיב לו הילד אם אמי היתה רוצה שתדע לא היתה מכסה את הסיר" ... (רמש"ג).

ההכנסות מ"ארחות יושר" - לצדקה

כשיצא לאור ספרו "ארחות יושר" קבע רבינו שכל ההכנסות ממנו ילכו לצדקה, כי כן נהג אביו זללה"ה בספרו "חיי עולם". ושמעתי מהרבנית ע"ה שרצו שיהיה להם לזכות. וסיפר רמש"ג שכשהתחיל להביא לרבינו מכספי המכירות שמוכר בביתו בירושלים, אמר לו רבינו שאת הכסף של ה"ארחות יושר" ישים בנפרד משום שזה כספי צדקה.

עין הרע בעקבות הביקוש העצום

כשיצא הספר "ארחות יושר" נחטפו מיד כל הספרים, ובתוך חודש אחד נמכרו יותר מרבה ספרים, ואח"כ הדפיסו עוד ועוד מהדורות. זמן קצר אחרי שיצא לאור נחלה רבינו, ואושפז בבית החולים תל השומר, ומרן הגרא"ל שטינמן שליט"א אמר שזה משום עין הרע על התפוצה העצומה של ספרו. וכשסיפרו זאת לרבינו תמה מאד, שהרי החזו"א אמר שבבני ברק לא שולטת עין הרע, ואמרה לו הרבנית ע"ה שעכ"פ כעת הוא נמצא בבית החולים שאינו בבני ברק וצריך רפואה למכתו, והסכים רבינו לשלוח את שמו לדודו הגה"צ ר' רפאל לוינ' צ"ל שיאמר עליו לחש נגד עין הרע.

שו"ת בעניני חודש אלול ותשובה

ש. איך יש לנהוג למעשה בימי חודש אלול כהכנה לקראת הימים הנוראים.
ת. להקפיד ולהשתדל הרבה להתפלל בכוונה.
ש. האם יש ענין לעסוק בעניני תשובה בחודש אלול, כגון ללמוד "שערי תשובה" ורמב"ם הלכות תשובה וכדו'.
ת. ברור שחייב לעסוק בעניני תשובה, ודבר בעיתו מה טוב.
ש. האם יש ספר מסוים שרבינו ממליץ כי ראוי ללמוד בו בחודש אלול כדי להתעורר בו.
ת. כדאי ללמוד בספר "ראשית חכמה" לרבינו אליהו די וידאש ז"ל מתלמידי הרמ"ק ז"ל.
ש. שואלים ודורשים קודם הרגל שלושים יום, האם אפשר לומר שמדין זה יש חיוב לעסוק בתשובה קודם ר"ה וי"כ.
ת. אולי, דבגמ' (סוף מסכת מגילה) איתא שמשה תיקן לישראל ללמוד קודם הרגל, על פסח, עצרת, וסוכות, אבל יתכן שיש ענין בכל הרגלים גם בר"ה וי"כ.

(ידידי יושר)

ש. המנהג לתקוע בשופר בכל חודש אלול, האם זהו תקנה לתקוע בבית כנסת, או לשמוע, דהיינו מי שלא שמע בבית הכנסת, האם יש ענין לתקוע בביתו או לילך לשמוע במקום אחר.
ת. לא שמענו מנהג כזה, והעיקר הוא לשמוע קול שופר בבית הכנסת.
ש. האם קטן יכול לתקוע בשופר בחודש אלול לאחר תפילת שחרית.
ת. אין איסור בזה, אבל אינו ראוי ואינו כבוד הציבור.
ש. בנוסח ספרד אומרים לדוד ה' בתפילת מנחה ולא במעריב, מי שנוהג להתפלל בנוסח אשכנז ומתפלל מנחה בביכ"ס של נוסח ספרד, האם יאמר לדוד ה' במנחה.
ת. יכול לומר ולא יפרוש עצמו מן הצבור.
ש. יש הטוענים שבחודש אלול יש להתנהג כמו בכל השנה, מפני שאם 'מתחזק' רק לקראת ימי הדין הרי זה כ'רמאות', האם יש בזה ממש.
ת. אין בדברים אלו ממש, ולואי שלכל הפחות יתנהג כראוי וישפר דרכו בחודש אלול.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק